

Liturgické, biblické a mešní texty pro Ludmilu a Bartoloměje

Účel: materiál k přípravě dvou nejnáročnějších rolí (Bartoloměj — kaplan/zpovědník, Ludmila — jeptiška v krizi loajality). Texty jsou vybrané tak, aby přímo rezonovaly s jejich zápletkami (zpovědní tajemství, podobenství o vlku-pánovi, hraniční kámen, poslušnost vs. svědomí). Latinské citace jsou z Vulgáty a z tradičního římského ritu — jde o texty staré řádově staletí až tisíciletí, takže je lze citovat doslovně bez licenčních obav. České biblické pasáže záměrně **parafrázuji vlastními slovy** místo citace moderního překladu (autorská práva); pro finální rekvizity doporučuji použít buď Bibli kralickou (1613, volné dílo, jazykově sedí k době lépe než ekumenický překlad), nebo si nechat text schválit vlastním farářem/teologem, pokud chcete přesnost.

1. Společný základ (oba potřebují znát nazpaměť)

Toto jsou texty, které by běžně uměl nazpaměť každý gramotný křesťan/duchovní osoba v pozdním středověku. Hodí se jako "výplň" — mumlání při modlitbě, gesto věrohodnosti.

Pater noster (Otčenáš)

Pater noster, qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in caelo et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo. Amen.

Česky stačí běžné znění "Otče náš, jenž jsi na nebesích..." — nepotřebuje citaci, je to modlitba, ne text s autorem.

Ave Maria (Zdrávas Maria) — pro Ludmilu, jako řeholnici, mnohem přirozenější než pro Bartoloměje.

Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum. Benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui, Iesus.

Gloria Patri (Sláva Otcí) — krátká doxologie, kterou se v breviáři uzavírá každý žalm:

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto. Sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

Sub tuum praesidium — nejstarší dochovaná mariánská modlitba (3. stol.), vhodná pro chvíle úzkosti/rozhodování obou postav:

Sub tuum praesidium confugimus, sancta Dei Genetrix. Nostras deprecationes ne despicias in necessitatibus, sed a periculis cunctis libera nos semper, Virgo gloriosa et benedicta. („Pod ochranu tvou se utíkáme, svatá Boží Rodičko...”)

2. Pro Bartoloměje (kaplan, zpovědník, muž podobenství)

2.1 Zpovědní formule — přesně to, co by odříkával v zpovědnici

Confiteor (kající ho recituje na začátku zpovědi/mše — Bartoloměj ho slyší denně, může ho i sám odříkávat):

Confiteor Deo omnipotenti... quia peccavi nimis cogitatione, verbo, opere et omissione, mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. („Vyznávám se Bohu všemohoucímu... že jsem velmi zhřešil myšlením, slovem, skutkem i opomenutím, má vina, má vina, má nejtěžší vina.”)

Formule rozhřešení — toto by Bartoloměj vyslovoval nad kajícím po zpovědi, tichým, autoritativním hlasem:

Ego te absolvo a peccatis tuis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen. („Já tě rozhřešuji od tvých hříchů, ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.”)

Praktická poznámka pro hru: nemusí se hrát celý obřad — i jedna tichá polovina věty latinsky, zbytek gestem (kříž rukou), působí věrohodně a je rychlá.

2.2 Biblický základ jeho podobenství — ať ví, odkud čerpá

Klíčová věta z materiálů: „*Pán, který svedl ovce na nesprávnou pastvinu, není pán. Je vlk.*” Tohle je syntéza tří biblických motivů, které je dobré znát, aby Bartoloměj uměl improvizovat další varianty téhož podobenství:

- **Ezechiel 34** — nejsilnější zdroj. Prorok tam kárá “pastýře Izraele”, kteří pasou sami sebe místo stáda, tloustnou na úkor ovcí a nechávají je rozptýlit napospas zvěři, zatímco Bůh sám slibuje, že špatné pastýře sesadí a stáda se ujme.
- **Jan 10,11–13** — protiklad dobrého pastýře a nájemníka: nájemník při pohledu na vlka stádo opustí a uteče, protože mu ovce nepatří a nezáleží mu na nich, kdežto dobrý pastýř za ně nasadí život.

- **Matouš 7,15** — varování před falešnými proroky, kteří přicházejí v rouše beránčím, ale uvnitř jsou to draví vlci. Odtud přímo pramení slovo “vlk” v jeho podobenství.
- **Lukáš 15,4–7** — podobenství o ztracené ovci: pastýř nechá 99 a jde hledat tu jednu ztracenou. Hodí se jako protipól — co dělá *dobrý* pán, když někdo z jeho lidí zabloudí (Blažej, Vavřínek).

Doporučení: Bartoloměj nemusí tyto pasáže citovat doslova (bylo by to nápadné a málo “podobenstevní”). Stačí, když zná jejich obraznost a umí je nechat zaznít vlastními slovy — přesně jak to dělá v scénáři.

2.3 Žalmy k tématu mlčení a zpovědního tajemství

Kaplan by se v průběhu dne modlil breviář (liturgii hodin) — i krátký úryvek žalmu odříkaný o samotě dodá roli autenticitu.

- **Žalm 141 (140), verš 3** — prosba, aby Bůh střežil ústa modlícího se a hlídal bránu jeho rtů. Ideální pro postavu, která nosí cizí tajemství a musí mlčet.

Latinsky: *Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiae labiis meis.*

- **Žalm 51 (50), Miserere** — nejznámější kající žalm křesťanství, tradičně spojený se svátostí smíření. I jediný verš (“Smiluj se nade mnou, Bože...”) postavený do zpovědní scény funguje bezchybně.

Latinsky, úvod: *Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam.*

- **Jakub 5,16** (list, ne žalm) — výzva vyznávat si hříchy navzájem a modlit se jeden za druhého, aby byli uzdraveni — hodí se jako teologické zdůvodnění, proč zpověď a duchovní rozhovor vůbec dělá.

2.4 Krátká formule na “duchovní rozhovor” (ne svátost, jen naslouchání)

Pro scény, kde nejde o zpověď ale o vyslechnutí bez rozhřešení, se hodí spíš prostá požehnávací formule než svátostná:

Latinsky: *Benedicat te omnipotens Deus, Pater, et Filius, et Spiritus Sanctus.* („Ať tě žehná všemohoucí Bůh...”)

3. Pro Ludmilu (jeptiška ze Sázavy)

3.1 Historická poznámka k Sázavě (volitelný detail navíc)

Sázavský klášter je historicky spjatý se slovanskou liturgií a opatem Prokopem — ta tradice ale skončila už koncem 11. století (vyhnání mnichů 1096), takže v době vaší hry (počátek 15. stol.) by to byla dávná, možná legendární minulost kláštera, ne živá praxe. Přesto se to hodí jako řádek do charakterového pozadí — Ludmila může s jistou hrdostí zmínit, že její klášter má “starou slávu”, aniž by to bylo anachronické, pokud to podá jako vzpomínku/pověst, ne aktuální liturgii.

3.2 Řeholní poslušnost

Ohledně poslušnosti a napětí v mnišské řeholi se hodí citovat přímo z Řehole svatého Benedikta (Regula Benedicti), kterou by jako řeholnice znala:

- **Kap. 5, O poslušnosti** — řehole žádá poslušnost bez otálení, “jako by přikázání přišlo od samého Boha”. Tvrdý, jednoznačný text — dobrý pro to, aby si Ludmila (a hráči kolem ní) uvědomili, jak zásadní pro ni poslušnost je.
- **Kap. 3, O svolávání bratří k radě** — řehole naopak počítá s tím, že i nejmladší v komunitě může mít pravdu, a opat má naslouchat. Tenhle detail dává Ludmile legitimní oporu pro případné pochyby — řehole sama otvírá skulinu pro svědomí.

Praktické využití: Bartoloměj jí odpovídá podobenstvím (“Pán, který svedl ovce..., je vlk”), protože přímou odpověď dát nemůže. Ludmila může na oplátku citovat kousek řehole o poslušnosti.

3.3 Žalmy pro jitřní modlitbu u kostela sv. Matouše

Scéna „dlouhá modlitba“ (~10:00) je ideální místo na žalm nahlas nebo šeptem:

- **Žalm 15 (14)** — otázka “Hospodine, kdo smí přebývat ve tvém stánku” a odpověď: ten, kdo žije bezúhonně, mluví pravdu ze srdce a nepomlouvá. Přímou tematizuje pravdu a bezúhonnost — nosné téma celé její linky.
- **Žalm 101 (100)** — žalm o tom, jak si (král/představený) vybírá věrné služebníky a nesnáší ty, kdo jednají lstivě nebo pyšně.
- **Žalm 25 (24)** — prosba o vedení a rozlišení cesty, když si člověk neví rady — vhodné pro chvíli, než se rozhodne, komu předá důkaz o kameni (převor / Bětko / Blanka).

3.4 Nešpory / laudy — text, který by patřil do její “modlitební knížky” (rekvizita)

Modlitební knížka je fyzická rekvizita zmíněná ve scénáři (dostává ji s pokyny od převora). Když do ní opravdu bude vytisknout kousek breviáře, bude moci při zápisu poznámky o kameni fyzicky listovat něčím reálným:

- **Benedictus** (chvalozpěv Zachariáše, součást ranních chval/laud) — začátek: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suae*.
- **Magnificat** (chvalozpěv Panny Marie, součást nešpor) — začátek: *Magnificat anima mea Dominum, et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo*.

Obojí jsou standardní, každodenně se opakující texty liturgie hodin — naprosto věrohodná výplň knížky vedle jejích vlastních poznámek o hraničním kameni.

4. Praktické tipy k hraní

- **Tempo:** latinské útržky fungují nejlépe krátké (půl věty) a polohlasem — publikum/spoluhráči nemusí rozumět slovům, stačí rozpoznat rytmus modlitby.
- **Gesto > text:** znamení kříže, sepnuté ruce, sklopený zrak dělají 80 % práce; text je jen doplněk.
- **Bartolomějova podobnost** by se neměla doslovně opírat o citovaný verš — lepší je nechat biblický obraz "prosvítat" vlastními slovy, přesně jak už scénář dělá s "vlkem".
- **Ludmilina řehole** může fungovat jako opakovaný verbální tik — když je pod tlakem, může si pro sebe odříkat kousek Kap. 5 o poslušnosti, a diváci/spoluhráči si všimnou, že se tím spíš uklidňuje, než že by tomu věřila naplno.

Pozn.: Pokud budete chtít větší jistotu v přesnosti citací (zejména pro tisk do rekvizit), doporučuji nechat latinské pasáže zkontrolovat proti standardnímu vydání Vulgáty/Liturgia Horarum — verze breviářových textů se místy mírně liší edici od edice.